

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2015

Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Πέμπτη, 21 Μαΐου 2015, 08:00-10:30

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

I. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

A. Διδαγμένα κείμενα για μετάφραση

(Μονάδες 35)

(α) [...]. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχε, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ· τῷ δὲ Προμηθεΐ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν, τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν, οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν·	5
πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν· εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ·	6
καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθεῖα δὲ δι' Ἐπιμηθεῖα, ὕστερον, ἦπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.	4
<i>Πλάτωνος Πρωταγόρας ΙΑ'</i>	Σύνολο 15
(β) Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν.	6

<p>ἐμοὶ δὲ ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει εἶναι ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε, καὶ μὴ ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι εὖ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι.</p> <p>χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται.</p> <p style="text-align: right;">Θουκυδίδου Ἱστοριῶν Β΄ 35</p>	<p>10</p> <p>4</p> <p>Σύνολο 20</p>
---	--

B. Αδίδακτο κείμενο για μετάφραση

(Μονάδες 20)

<p>ᾧ Σώκратες, ἐγὼ μὲν ᾧμην <u>τοὺς φιλοσοφούντας</u> εὐδαιμονεστέρους χρῆναι <u>γίνεσθαι</u>. σὺ δὲ μοι δοκεῖς τάναντία τῆς φιλοσοφίας ἀπολελαυκέναι.</p> <p>ζῆς οὖν οὕτως ὡς οὐδ' ἂν εἷς δοῦλος ὑπὸ δεσπότη διαιτώμενος μείνειε·</p> <p>σιτία τ' ἐσθίεις καὶ <u>ποτὰ</u> πίνεις τὰ φαυλότατα, καὶ ἰμάτιον ἡμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ <u>θέρους</u> τε καὶ χειμῶνος, καὶ πάντες ὀρώμεν ὅτι ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς.</p> <p>καὶ μὴν χρήματά γε οὐ λαμβάνεις, ἃ καὶ κτωμένους εὐφραίνει καὶ κεκτημένους ἐλευθεριώτερόν τε καὶ ἥδιον ποιεῖ ζῆν.</p> <p>εἰ οὖν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς <u>μιμητὰς</u> ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς ἐταίρους διαθήσεις, νόμιζε κακοδαιμονίας <u>διδάσκαλος</u> εἶναι.</p> <p style="text-align: right;">Ξενοφώντος Ἀπομνημονευμάτων Α΄ 6.2-3 (διασκευή)</p>	<p>4</p> <p>2</p> <p>6</p> <p>3</p> <p>5</p> <p>Σύνολο 20</p>
---	--

Ενδεικτική μετάφραση

Σωκράτη, εγώ νόμιζα / είχα τη γνώμη ότι όσοι / αυτοί που φιλοσοφούν πρέπει να γίνονται / καθίστανται / είναι ευτυχέστεροι / πιο ευτυχείς. Εσύ όμως μου φαίνεσαι / φαίνεσαι σε μένα ότι έχεις απολαύσει/απολαμβάνεις τα αντίθετα από τη φιλοσοφία/της φιλοσοφίας. Ζεις λοιπόν έτσι / με τέτοιον τρόπο όπως ούτε και ένας/ όπως κανέναν δούλος συντηρούμενος / τρεφόμενος (που συντηρείται / που τρέφεται) από τον κύριό του δεν θα (το) ανεχόταν / υπέμενε / δεχόταν. Και φαγητό τρως και ποτά πίνεις τα χειρότερα και φοράς / ντύνεσαι με ρούχο όχι μόνο άσχημο / κακής ποιότητας, αλλά το ίδιο χειμώνα καλοκαίρι, και όλοι βλέπουμε ότι ζεις / είσαι / περνάς τον καιρό σου / τη ζωή σου χωρίς υποδήματα/ ξυπόλητος και χιτώνα. Και πράγματι/λοιπόν/ασφαλώς, δεν δέχεσαι / παίρνεις / λαμβάνεις βέβαια χρήματα, τα οποία και ευχαριστούν / χαροποιούν όσους τα έχουν / διαθέτουν και όσους τα έχουν αποκτήσει τους κάνουν να ζουν πιο ελεύθερα / άνετα / όπως ταιριάζει σε ελεύθερο άνθρωπο και πιο ευχάριστα / γλυκά. Αν λοιπόν, όπως και οι δάσκαλοι των άλλων έργων παρουσιάζουν / καθιστούν τους μαθητές (τους) μιμητές τους / των ιδίων / (αποδεικνύουν ότι οι μαθητές (τους) τους μιμούνται), έτσι / με τον ίδιο τρόπο και εσύ θα προδιαθέσεις τους συντρόφους / φίλους (σου), να θεωρείς / θεώρησε ότι είσαι / γίνεσαι δάσκαλος δυστυχίας / κακοδαιμονίας.

Γ. Αδίδακτο κείμενο για ορθογραφία

(Μονάδες 10)

καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται· καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ τὰς παρούσας ἡδονταὶ πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν· ὅταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνοῦμενοι θάλλουσι.

Ξενοφῶντος Ἀπομνημονευμάτων Β' Ι.33

Αφαιρούνται:

(α) 0,25 της μονάδας για κάθε τονικό λάθος ή παράλειψη τόνου ή πνεύματος (η υπογεγραμμένη θεωρείται ως γραμματικό λάθος)

(β) εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν δύο ή περισσότερα λάθη τόνου ή πνεύματος, αφαιρείται 0,25 της μονάδας

(γ) 0,5 για ορθογραφικό ή γραμματικό λάθος

(δ) εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν δύο ή περισσότερα ορθογραφικά ή γραμματικά λάθη, αφαιρείται 0,5 της μονάδας

(ε) σε περίπτωση που συνδυάζονται οι περιπτώσεις (α) και (γ), αφαιρείται 0,5 της μονάδας

(στ) το επαναλαμβανόμενο λάθος αξιολογείται μόνο **μία** φορά.

Δ. Παρατηρήσεις στο αδίδακτο κείμενο

(Μονάδες 20)

1. α. γίνεσθαι

Να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο του αορίστου β' και του παρακειμένου.

γενέσθαι, γεγονέναι/γεγενῆσθαι

(2 X 0,5 = 1)

β. ὀρώμεν

Να μεταφερθεί στον αντίστοιχο τύπο του μέλλοντα και του αορίστου β'.

ὄψόμεθα, εἶδομεν

(2 X 0,5 = 1)

γ. διατελεῖς

Να γράψετε το απαρέμφατο ενεστώτα και το δεύτερο πρόσωπο πληθυντικού του παρατατικού.

διατελεῖν, διετελεῖτε

(2 X 0,5 = 1)

δ. λαμβάνεις

Να μεταφερθεί στον αντίστοιχο τύπο του μέλλοντα και του παρακειμένου.

λήψει/λήψη, εΐληφας

(2 X 0,5 = 1)

ε. διαθήσεις

Να μεταφερθεί στο ίδιο πρόσωπο της οριστικής και της υποτακτικής του αορίστου β' στην ίδια φωνή.

διέθηκας, διαθήῃς

(2 X 0,5 = 1)

στ. εἶναι

Να γράψετε την ονομαστική ενικού αρσενικού γένους της μετοχής του ενεστώτα και του μέλλοντα.

ῶν, ἐσόμενος

(2 X 0,5 = 1)

2. α. εὐδαιμονεστέρους, ἐλευθεριώτερον

Να γράψετε τους δύο άλλους βαθμούς (μονολεκτικούς τύπους) των πιο πάνω λέξεων. Στην περίπτωση επιθέτου να διατηρήσετε αμετάβλητα τον αριθμό, την πτώση και το γένος τους.

εὐδαιμονεστέρους: θετικός: εὐδαίμονας

υπερθετικός: εὐδαιμονεστάτους

(2 X 0,5 = 1)

ἐλευθεριώτερον: θετικός: ἐλευθερίως

υπερθετικός: ἐλευθεριώτατα

(2 X 0,5 = 1)

β. ὤμην, δεσπότη, πάντες, ἄ, κτωμένους

Να μεταφέρετε τους πιο πάνω τύπους στον αντίθετο αριθμό.

ὤμεθα, δεσπόταις, πᾶς, ὄ, κτώμενον

(5 X 0,5 = 2,5)

3. τοὺς φιλοσοφοῦντας, γίγνεσθαι, ποτά, θέρους, ἥδιον, διδάσκαλος

Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους πιο πάνω τύπους (εἶναι υπογραμμισμένοι στο αἰδίδακτο κείμενο).

τοὺς φιλοσοφοῦντας: επιθετική/αναφορική μετοχή, υποκείμενο στο γίγνεσθαι

γίγνεσθαι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο του χρῆναι

ποτά: σύστοιχο αντικείμενο στο πίνεις

θέρους: γενική του χρόνου

ἥδιον: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου

διδάσκαλος: κατηγορούμενο στο σύ (εξαρτάται από το απαρέμφατο εἶναι)

(6 X 0,5 = 3)

4.α. ὅτι ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς

Να αναγνωρίσετε την πιο πάνω πρόταση του κειμένου (εἶδος, συντακτική λειτουργία, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση ἔγκλισης εκφοράς).

Εἶδος: **Δευτερεύουσα ειδική πρόταση.**

Συντακτική λειτουργία: **Αντικείμενο** στο ὀρῶμεν

Εισαγωγή: Εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο **ὅτι**

Εκφορά: Εκφέρεται με **οριστική**

Αιτιολόγηση έγκλισης εκφοράς: Γιατί το **ρήμα εξάρτησης (ὀρῶμεν) είναι αρκτικού χρόνου.**

(5 X 0,5 = 2,5)

β. εἰ οὖν [...] σὺ τοὺς ἐταίρους διαθήσεις, νόμιζε κακοδαιμονίας διδάσκαλος εἶναι.

Να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο (υπόθεση, απόδοση, εκφορά, σημασία) και να τον μετατρέψετε, ώστε να δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.

Υπόθεση: Εἰ + οριστική (διαθήσεις) (1 μον.)

Απόδοση: προστακτική ενεστώτα (νόμιζε) (1 μον.)

Σημασία: Πραγματικό (0,5 μον.)

Υπόθεση: Εἰ διατιθείης/διαθήσοις/διαθείης (1 μον.)

Απόδοση: νομίζοις ἄν/νομίσαις ἄν/νομίζεις (0,5 μον.)

Ε. Μεταφορά νεοελληνικού κειμένου στα Αρχαία Ελληνικά: (Μονάδες 5)

Οι πιο πολλοί από τους ποιητές ύμνησαν τις πράξεις του Ηρακλή. Οι Σπαρτιάτες, επειδή μιμήθηκαν την ανδρεία του, αγωνίσθηκαν πιο γενναία από όλους τους Έλληνες εναντίον των βαρβάρων, όταν βασίλευε ο Αγησίλαος.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ποιητῶν τὰς τοῦ Ἡρακλέους πράξεις ὕμνησαν.

(1,25)

Οἱ Λακεδαιμόνιοι / Σπαρτιάται μιμησάμενοι/μιμηθέντες/ζηλώσαντες/ἐπεὶ ἐμιμήθησαν/ἐπεὶ ἐζήλωσαν τὴν ἀρετὴν/ἀνδρείαν αὐτοῦ,

(1,25)

ἠγωνίσθησαν/ἔμαχέσαντο/ἔπολέμησαν ἄνδρειότερον/γενναιότερον/
μᾶλλον ἀνδρείως/μᾶλλον γενναίως πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν
βαρβάρων/ἐπὶ τοὺς βαρβάρους/βαρβάρους

(1,5)

Ἄγησιλάου βασιλεύοντος(ἄρχοντος) ἴδτε Ἄγησίλαος βασιλεὺς
ἦν/ἔβασίλευε/ἦρχε.

(1)

II. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(Μονάδες 10)

1. *Ὅποιος με σκέψη ἔρχεται στην τιμωρία, δεν τιμωρεῖ ἔνεκα του αδικήματος που ἔγινε - ὅ, τι ἔγινε δεν εἶναι δυνατό, να κάμεις να μην ἔχει γίνει – ἀλλὰ για το μέλλον, για να μην ἀδικήσει ξανά μήτε αὐτός ο ἴδιος, μήτε ἄλλος που εἶδε να τιμωροῦν αὐτόν. Και ὅταν σκέπτεται ἔτσι, σκέπτεται ὅτι ἡ ἀρετὴ διδάσκεται· τιμωρεῖ λοιπὸν για να ἀποτρέψει ἀπὸ το κακό. Αὐτὴ λοιπὸν τὴ γνώμη ἔχουν ὅσοι ἐπιβάλλουν τιμωρίες και στην ἰδιωτικὴ και στη δημόσια ζωὴ· και τιμωρίες και κολασμοὺς ἐπιβάλλουν και οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι σε ὅσους νομίζουν ὅτι κάνουν ἀδικίες, και μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ συμπολίτες σου· ὥστε σύμφωνα με τις σκέψεις αὐτές και οἱ Ἀθηναῖοι πιστεύουν ὅτι εἶναι ἀπὸ ἐκείνους που πιστεύουν ὅτι ἡ ἀρετὴ διδάσκεται και μαθαίνεται.*

Πλάτωνος Πρωταγόρας ΙΓ΄

Ερώτηση

Με βάση το πιο πάνω απόσπασμα:

α. Να γράψετε τα στοιχεία που αποδεικνύουν το διδακτό της αρετής σύμφωνα με τον Πρωταγόρα.

Το διδακτό της αρετής συνδέεται με την έννοια της τιμωρίας.

- Η τιμωρία λειτουργεί ως παιδαγωγικό και σωφρονιστικό μέσο, για να προληφθεί το κακό στο μέλλον από τον ίδιο τον τιμωρούμενο και από τους άλλους πολίτες.

(2 X 1.5 = 3)

β. Να σχολιάσετε την άποψη του Πρωταγόρα για την επιβολή τιμωρίας.

-Η άποψη αυτή του Πρωταγόρα μπορεί να θεωρηθεί πολύ προοδευτική για την εποχή, αφού σκοπός της επιβολής της ποινής δεν είναι η εκδίκηση και η ανταπόδοση της αδικίας, αλλά ο σωφρονισμός αυτού που έσφαλε και ο παραδειγματισμός των άλλων πολιτών.

-Επομένως, η τιμωρία είναι ένα μέσο για την καλλιέργεια της αρετής και τη βελτίωση του ανθρώπου. Διαχρονικά η επιβολή της έχει σκοπό να οδηγήσει τον τιμωρούμενο στην αυτογνωσία, στην αλλαγή του τρόπου και της στάσης ζωής του, ώστε να γίνει καλύτερος και πιο ωφέλιμος στην κοινωνία.

(2 X 1 = 2)

2. Γιατί όποιος από δική του πείρα κατέχει τα πράγματα και τα ακούει με ευμένεια, μπορεί και να νομίσει ότι παρουσιάζονται κατώτερα κάπως, μπροστά σ' αυτά που και θέλει και ξέρει. Όποιος πάλι δεν τα γνώρισε, θα θαρρεί πως μερικά είναι και υπερβολικά, από ζήλια, αν τυχόν ακούσει κάτι πάνω από τη δύναμή του. Γιατί τόσο μόνο βαστάει ο άνθρωπος να του λένε καλό γι' άλλους, όσο νομίζει και για τον εαυτό του πως είναι ικανός να κάνει κάτι από όσα άκουσε· για ό,τι από αυτά πάει πιο πάνω, αμέσως τους πιάνει η ζήλια, κι ούτε και το πιστεύουν. Όμως μια κι έφτασαν οι παλιοί να παραδεχτούν γι' αυτά πως έτσι είναι καλά, πρέπει και εγώ τώρα να κρατήσω τη συνήθεια και να δοκιμάσω να πετύχω καθενός από σας την επιθυμία και τη γνώμη όσο μπορώ πιο πολύ.

Θουκυδίδου *Ίστοριών* Β'35

Ερώτηση

Ο ρήτορας στο απόσπασμα Ι.Α. (β) (σ. 1 του εξεταστικού δοκιμίου) εκφράζει τις επιφυλάξεις του για την εκφώνηση του επιταφίου λόγου. Με βάση το παραπάνω απόσπασμα από μετάφραση, να εξηγήσετε τα επιχειρήματα με τα οποία αιτιολογεί τις επιφυλάξεις του.

Με βάση το πιο πάνω απόσπασμα ο ρήτορας αιτιολογεί τις επιφυλάξεις του για την εκφώνηση του επιτάφίου λόγου με τα εξής επιχειρήματα:

α. Η ανομοιογένεια του ακροατηρίου του: αυτοί που έχουν πείρα και κατέχουν τα πράγματα έτσι όπως έγιναν και αυτοί που δεν γνωρίζουν τι έγινε.

(μονάδα 1)

β. Οι ιδιαιτερότητες της κάθε κατηγορίας:

- οι γνώστες (έχουν άμεση αντίληψη και προσωπική πείρα), ακούνε με θετική στάση τον λόγο και περιμένουν τον έπαινο στον υπέρτατο βαθμό. Αυτό συνεπάγεται τη δική τους εξύψωση, αφού συμμετείχαν στις μάχες.

- οι άπειροι (δεν έχουν προσωπική πείρα των γεγονότων), ακούνε τον έπαινο με δυσπιστία, αφού αισθάνονται ότι είναι πέρα από τις ανθρώπινες δυνατότητες. Η στάση αυτή ενισχύεται από την έμφυτη τάση του ανθρώπου να αισθάνεται φθόνο, ζήλεια, για κάτι που υπερβαίνει τις δικές του δυνάμεις.

(2 X 2 = 4)

ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ